

Mercat de Bata

Això va ser quan Franco ja es moria, pocs dies després dels últims afusellaments del dictador, que em van proposar de fer un viatge més o menys oficial a la terra d'un altre dictador, l'antiga colònia espanyola, Guinea Equatorial, per formar part d'un tribunal d'exàmens: en aquell país feliçment i recentment descolonitzat, no hi havien deixat viu ni un sol llicenciat guineà, acusats de pro-europeus o d'enemics del règim, i per tant no hi havia manera de fer tribunals locals amb valor acadèmic. Van ser uns dies inoblidables, i una lliçó impagable sobre les fantasies que els europeus ens fem de l'Àfrica postcolonial, sobre la retòrica i la pràctica. Recorde vivament les reunions obligades dels alumnes al pati, o de colles de gent als carrers, on tots alhora cridaven: "El colonialismo, abajo. El imperialismo, abajo. El socialismo, arriba. Y todo con Macias. Y nada sin Macias." Francisco Macias Nguema Nyege Ndong era un antic empleat de la colònia, convertit en cap d'estat no sé gaire bé per quines maniobres del govern espanyol, i ràpidament esdevingué dictador omnipotent i feroç. Havien expulsat gairebé tots els residents europeus, els camps de cacau o de qualsevol altre conreu se'ls havien repartit els nous dirigents i estaven, per tant, perduts i abandonats. A cada pas hi havia barreres, amb dos bidons i un pal entravessat, on soldats malcarats exigien diners per a poder continuar el camí. A banda i banda dels carrers i carreteres hi havia cotxes abandonats, avariats o destrossats, i maquinària d'obres igualment destrossada. Voluntaris (?) cubans practicaven una invisible cooperació fraternal, pilots russos mantenien l'avió privat presidencial, metges xinesos s'ocupaven d'un hospital on no hi havia ni llençols ni menjar i parlaven xinès a les mares que hi portaven criatures malaltes. I un dia que érem a l'institut de Malabo corregint exàmens (l'institut es trobava molt prop del palau presidencial, antiga residència del governador), jo vaig sentir un soroll de vehicles, soroll insòlit perquè gairebé no quedava cap cotxe, vaig anar cap a la finestra a veure què era, i un

Joan Francesc Mira

xicot guineà, mestre que ens ajudava, va fer un salt i em va llançar a terra. En veient el meu espant, em va explicar que era el president que passava, que portava davant i darrere un jeep obert, amb soldats apuntant amb metrallera

cap a un costat i un altre, i disparaven sense avisar contra qualsevol cosa que es moguera. Era un règim feliç, enemic de l'imperialisme, popular, socialista.

A la ciutat de Bata, la central de correus estava abandonada i buida, i l'edifici del mercat era igualment una ruïna. I llavors, si calia comprar res de menjar o de beure, havíem d'anar a les parades que omplien els voltants del mercat destrossat. Una dona venia mistos (xinesos) un per un, d'una única capseta. Una altra tenia una ceba per tota mercaderia, i la venia a trossets o llesquetes. I ara, tants anys després, quan el nebot d'aquell dictador socialista és al seu torn dictador capitalista, puc llegir en un llibre deliciós, *L'antropòleg a l'olla*, quan parla del mercat de Bata: "Tota la gent que es mou pel mercat serpenteja entre un munt de brutícia. Caixes de cartó, llaunes buides, restes de congelats, sabates trencades, tetrabrics buits, sang d'animals, pixum... Hi ha de tot entre parada i parada, entre comprador i venedor... El terra no està pavimentat, i no hi ha manera que quedi net. De fet ni tan sols no hi ha aigua (la ciutat no disposa d'aigua corrent). I al mercat no hi ha lavabos, tot i que hi ha moltes dones que hi viuen. Vénen dels pobles del rerepaís per vendre els vegetals que conreen i es passen dies a la parada: han de dormir allà perquè el mercat no té servei de vigilància. I han de pixar entre els matolls, o entre les cases, perquè no hi ha ni un lavabo" (Gustau Nerín, *L'antropòleg a l'olla*, La Campana, p. 38). Guinea Equatorial, tal com segurament ja sabeu, té una important producció de petroli, i uns ingressos per càpita absolutament espectaculars, més alts que els de molts països europeus. El nebot del dictador postcolonial, Teodoro de nom, hereu digníssim de l'oncle, sembla que encara no s'ha ocupat dels mercats.

"Tota la gent que es mou pel mercat serpenteja entre un munt de brutícia. Caixes de cartó, llaunes buides, restes de congelats, sabates trencades, tetrabrics buits, sang d'animals, pixum... Hi ha de tot entre parada i parada, entre comprador i venedor..."